

Tutkijat, pysykää omaelossanne lujina! Jyrähdys akateemisen vapauden ja totuuden puolesta

Sari Kivistö ja Sami Pihlström, *Sivistyksen puolustus. Miksi akateemista elämää tarvitaan.* Helsinki, Gaudeamus 2018, 248 s.

Tutkija pakkaa työpöytänsä (läppärinsä, tablettinsa, puhelimensa ja kuulosuojaimet) reppuun ja matkustaa toimistoonsa. Avokonttorista saa paikan, kun on liikkeellä seitsemän jälkeen aamulla, selkä ei kestä kirjaston olonurkkauksen säkkituoleja. Avokonttori täyttyy. Tutkija tietää, että monografiaa pitäisi kirjoittaa, mutta se on idealistinen ajatus. Tenure track -tutkijan on pakko osoittaa, että tutkimus on edennyt. Läppärin yläkulmassa välkky muistutus, että hän on tällä viikolla some-vastaava. Huokaisten hän kaivaa kuvia viime viikon seminaarista, sommittelee Twitter-tiivistystä. Wifi teettää töitä, viestit eivät koneiden sammutusten jälkeenkään lähde. Atmosfääri ei edistä keskittymistä: viereen on asettautunut yhteisartikkelia väsäävä työpari, joka supattelee läppäriensä äärestä. Tutkija päättää, että lelujaan kanniskeleva koiranpentu on pienempi paha, mutta ennen lähtöä pitää osallistua Akatemian Profi-hakua valmistelevaan kokoukseen. Taas meni yksi mahdollinen aamupäivä viemäristä.

Tampereen yliopiston yleisen kirjallisuustieteen professori Sari Kivistö ja Helsingin yliopiston uskonnon filosofian professori Sami Pihlström ovat osuneet asioiden ytimeen kirjassaan *Sivistyksen puolustus*. Ajankohtaisessa teoksessa korostuu paluu tieteellisen tutkimuksen perusasioiden äärelle, puhdistautuminen kuormittavasta hälystä someineen ja metaforineen, joihin akateeminen elämänmuotomme viimeistään liukastuu. Kirjoittajat onnistuvat pukemaan sanoiksi meidän hamsterinpyörässä juoksevien tutkijoiden takarai-voissa häilähtävät tuntemukset.

Kirja erottautuu muista viime aikoina julkaistuista yliopistoa ja humanismia käsittelevistä kirjoista siinä, että se ”tarkastelee filosofisesti akateemista elämänmuotoa tutkijan yksilöllisenä, akateemista vapautta ilmentävänä tapana elää maailmassa” (s. 15). Sivistysprojektin puolustuksen pontimina ovat Snellmanin ajatukset. Vielä tänä päivänäkin sivistysyliopiston opettajan ”on itse

kuljettava vapaan tutkimuksen tietä voidakseen ohjata oppilaitaan mihinkään heille hyödylliseen tai arvokkaaseen” (s. 23). Asiantuntijuuden kriisin pesäkkeitä kirjoittajat leikkaavat kirurginveitsillään useissakin kohden kirjaa, niin poliitikkojen suusta päässeitä sammakoita kuin yliopistojen sisäisiä fisteleitä. Rakenneuudistukset, pseudoraportit ja brändejä rakentava pöhinä vievät koko ajan enemmän aikaa vapaalta tieteelliseltä perustutkimukselta ja tutkimukseen perustuvalla opetukselta. Eliitillä on kuitenkin vastuunsa, Kivistö ja Pihlström muistuttavat.

Metaforia analysoiva kakkosluku on yksi kirjan kohokohdista. Tieteestä ja tiedosta puhuttaessa käytetään usein arkkitehtonisia ja visuaalisia metaforia, liikutaan laivoilla, hotellin käytävillä ja navigoidaan verkkoihin. Metaforien muutokset, *syvyys* ja *pinta*, ovat kirjoittajille keskeisiä. Kirjoittajat vertailevat siirtymää vertikaalisuudesta kohti horisontaalisuutta, ja heidän mielestään se ”liittyy tieteen tekemisen ihanteissa ja toiveissa tapahtuneisiin viimeaikaisiin muutoksiin eli tieteidenvälisten metodien, rajanylitysten ja verkostoitumisen kasvavaan merkitykseen tieteestä käytävässä keskustelussa” (s. 51). Heidän mieleensä pulpahtaa huoli intellektuellin asemasta: olennaisempaa on omien taitojen laajentaminen kuin syventäminen sekä jatkuva itsekorostus. Heidän ihanteitaan ovat yksilölliset tieteentekijät, jotka tunnustavat erilaiset maailman tulkittamisen tavat ja kategorisoimisen käytännöt mutta suhtautuvat niihin jatkuvan kriittisesti. Syvemmälle pitäisi kuitenkin kurkottaa. Tulkintojen liikkeestä huolimatta kun on voitava edelleen esittää ”koulutukseen ja asian-tuntemukseen perustuvia uskottavia totuusväittämiä tai perusteltuja arvoarvostelmia” (s. 61). Moneuden arvostaminen ja pragmaattinen pluralismi osana tiedepolitiikkaa edistäisi kirjoittajien mielestä parhaiten myös vaikuttavuutta.

Yksilöllisen oppineisuuden ajatus sekä uuden ja vanhan vertailu kulminoituvat seuraaviin lukuihin. Niissä kirjoittajat puolustavat monografiaa ja käyvät historiallisesti läpi yksilön akateemista elämänmuotoa. Kokonainen luku omistetaan pitkäjänteisyyden ja yksilöllisen kirjoittamisen ylistämiselle. Kukapa meistä tutkijoista ei parahtaen allekirjoittaisi, että emme ehdi enää tarpeeksi lukea emmekä kirjoittaa. Monografian puolustamisenkin ymmärrän hyvin, mutta samalla kahden vuosikymmenen aikana pariakymmentä väitöskirjaa ohjanneena huomautan, että pragmaattista pluralismia tarvitaan tässäkin. Mitä teet, kun väitöskirjojen rahoituksen hankkiminen on kuin tiristäisi hunajaa kivistä? Mielestäni on tarpeetonta vihjata – eivätkä kirjoittavat sitä teekään, mutta sellaisia äänensävyjäkin joiltakuilta kuulee – ettei artikkeleista koostuva väitöskirja humanistisilla aloilla ole yhtä arvostettava kuin monografia: nuoren tutkijan ura nykyisessä maailmassa vaatii kuitenkin alusta lähtien artikkelijulkaisuja. Tässäkin tarvitaan polyfonista ajattelua. Olen samaa mieltä kirjoittajien kanssa siitä, että monografiat ja yksilöllinen kirjoittaminen ovat oleellinen osa humanismia. Siitä, missä uran vaiheessa ensimmäinen monografia tehdään, sen sijaan kannattaa keskustella tapauskohtaisesti. Onhan monografia toden totta *kiireetön, kestävä ja näkemyksellinen* (s. 82).

Teoksessa tulevat esiin akuutit kysymykset tieteellisen tutkimuksen vai-
kuttavuudesta. Pidän luvun neljä otsikosta, vaikka se kalskahtaakin hieman
vaikealta: *Akateemisen elämänmuodon mahdollisuuden ehdoista*. Otsikko liittyy
filosofi James Conantin Orwell-tulkintaan, jonka mukaan *Vuonna 1984* käsittelee
sitä, mitä voi tapahtua, ”kun tuhotaan edellytykset sille, että meillä ylipäänsä
voi olla intellektuaalista elämää” (s. 100). Suomalaisessa yliopistopolitiikassa
on jo nyt puututtu puitteisiin, joihin kajoaminen voi aiheuttaa korvaamatonta
vahinkoa. Tuo arviointini alkuun kehrittelemäni tutkijan aamu on linnunmaitoa
siihen verrattuna (ja tämä on minun esimerkkini, ei Kivistön ja Pihlströmin)
miltä tällä hetkellä saattaa tuntua jostakusta 3T-yliopiston tutkijasta. Saatuaan
selville mihin tiedekuntaan hänet on yön aikana siirretty, tutkija pelkää
millaiseksi hän itse saattaa muuttua ”tässä ajassa ja näissä olosuhteissa” (s. 101),
koska ei tunnista itseään uuden kielipelin subjektiksi. Lohduttavaa on tietää,
että Burckhardin mukaan jo 1500-luvulla oli ajanjakso, jolloin humanistin elämä
oli sellaista, että ilman vahingoittumista ainoastaan siveellisesti vahvimmat
luonteet saattoivat siitä selviytyä.

Vaikka kirja on koottu useista aiemmin tehdyistä kirjoituksista ja esitelmistä,
se on ilahduttavan yhtenäinen. Se on myös enimmäkseen selkeästi ja kirkkaasti
ajateltu ja kirjoitettu. Paikoitellen, erityisesti välineellistämisen kulttuuria kri-
tikoivassa luvussa, rakennustelineet näkyvät. Siinä akateemisen elämänmuo-
don puolesta barrikadeille meno laajenee hieman liian pitkälle lukeneisuuden
pohdintaan sekä uskonnon merkitykseen. Toki olen samaa mieltä siitä, että
”kirjallisuus on valjastettu aivojumpan, elämänhallinnan, onnellisuuden tavoit-
telun ja mindfulness-puheen palvelukseen” (s. 159), vaikka itsessään arvokkaat
asiat ovat mittaamattomia. Kirja päättyy kirjaston ylistykseen ja ikääntyvän
tutkijan mahdollisuuksien pohtimiseen. Olenkin miettinyt, osaako ”dynaami-
nen” nyky-yliopisto täysin hyödyntää (vanhenevien) tutkijoidensa potentiaalia,
saati säilyttää heidän motivaatiotaan häly-yliopistossa. Syrjäyttävätkö nopeat
tyrkyt hitaat kirjaviisaat? Tätä kirjoittajat selvästi pelkäävät. Päällimmäiseksi
jää kuitenkin sanoma tutkimuksen elintärkeystä kansainvälisesti, eikä vain
kansallisesti tai oman yliopiston ”profilaatiolle”. Edeltäjien työtä on syytä arvos-
taa. Mutta ennen kaikkea: hyvä akateeminen opettaja kouluttaa oppilaansa
itsenäisiksi. Tutkijat – pysykää omaelossanne lujina, lapsellisen brändäämisen
ja twiittaamisen kulttuurin keskellä!

Helmi Järviluoma

Abstracts

---

*Kati Launis and working group Eugene Cherny, Mats Neovius,
Olli Nurmi and Mikko Vainio*

What Do Women Read?

Interpretations of Vantaa City Library's Digital Loan Data

The article discusses the contemporary loaning and reading culture and especially women – the biggest group of book loaners – as readers of fiction. Based on digital loan data collected by Vantaa City Library, we analyse which genres and books women readers favour and why. Is the contemporary Finnish reading culture still as national, realistic and uniform as it used to be in the 1970s and 1980s?

The sample of loan data (collected between 20 July 2016 and 22 October 2017) reveals that the most active readers of fiction at the Vantaa City Library are women between 40 and 49, and the most popular genre is the novel. What unites the most popular books among female readers – *Ruokarouva* (2016), *Risto Räppääjä ja pullistelija* (2016) and *Lopotti* (2016) – is that they are the newest domestic prose fiction. All these books also sold very well and were visible in the media. *Räppääjä* and *Ruokarouva* are part of a larger series and they were both quickly adapted to cinema and theatre.

The data – and especially the popularity of Enni Mustonen's entertaining historical novel *Ruokarouva* – also reveals that especially older women favour realistic descriptions of everyday life and hard work. However, there is a clear difference when looking at the loan data of younger readers. Female readers between 15 and 19 mainly went for translations of Anglo-American, romantic young adult fiction (such as John Green and Estella Maskame). Their reading culture is neither national nor realistic: it is clearly different from traditional reading habits.

Keywords: *Reading culture, Female Readers, Libraries, Library Loan Data, Digital Humanism*

Late Modern Melancholy in Tove Jansson's Short Stories "Time Concept" and "Locomotive"

The article explores melancholy as a late modern structure of feeling in Tove Jansson's short stories "Time Concept" and "Locomotive" from the collection *Dockskåpet och andra berättelser* (1978, *Art in Nature*, 2012). It investigates how the short stories describe and comment on the late modern Western understanding and experience of the relationship between the individual and society. Previous research has focused on the psychological reading and biographical contextualization of Jansson's short stories. Although these approaches are not without merit, they do not adequately explain the short stories' social dimensions and their cultural and historical contexts. In this article, the short stories are considered in the broad context of the late modern period and the formation of the late modern subject. The theoretical starting point of this examination is Karin Johannisson's (2012) cultural history of melancholy and its account of melancholy as an expressly modern sentiment. The article contemplates the cultural and social implications of the melancholy of Jansson's characters. Raymond Williams's concept of structure of feeling, supplemented by Daniel Hartley's (2017) poetics, is employed to outline a late modern sentiment in the narration of the short stories. The consideration of the narrative structures enhances the cultural analysis of Jansson's short stories and demonstrates that their psychological intricacy is permeated with social significance.

Keywords: *Finland-Swedish Literature, Late Modernity, Melancholy, Anomie, Structure of Feeling, Tove Jansson*

Mikko Turunen

The Poetics of Landscape in the Poetic Works of Aleksis Kivi

In this article I shall focus on construction, representation, and signification of literary landscapes in the poems of the 19th century Finnish poet Aleksis Kivi (1834–1872). My interdisciplinary approach combines methods from literary criticism, landscape studies, literary geography / cartography and environmental humanism.

By analysing landscape components and their relations, it is possible to identify schematic patterns of ideal or paradigmatic landscapes, which make up a coherent feel of a first-hand experience despite the fact that literary landscapes are entirely verbal. The speaker in the poem obeys the same cognitive frameworks, which also conform to real-life landscape recognition.

Literary allusions in Kivi's poems can be traced back to romanticism and pastoral tradition. However, there are almost non-existing traits of ideological landscapes, which were characteristic of the time his poetry was written.

The explicit act of seeing stands out as the dominant structuring agent of observation, but it also suggests different frames of interpretation. The landscape representations tend to convey metaphorical expressions of experiencing sublime, epiphany, and metaphysical dimensions such as religious contemplation. The variety of Kivi's literary landscapes include ekphrasis-poems as well as subjective mental sceneries of the hallucinating mind. In the landscapes presented in his poems, there may coexist simultaneously visual perception specific to environmental aesthetics, structures of landscape schemes, subjective interpretations of the chosen details and conventional imagery.

Keywords: *Landscape studies, Literary Geography, Poetry, Aleksis Kivi*

Sari Salin

Wilhelm Horsma vs. omniscience. The two narrators of Aapeli's novel *Siunattu hulluus*

The article discusses the two extradiegetic narrators in *Siunattu hulluus* (The Blessed Madness, 1948) by Aapeli (Simo Puupponen). These narrators are Wilhelm Horsma, an unreliable first-person narrator, and a heterodiegetic, "omniscient" narrator. Before analysing these narrators closer, the article deals with the theoretical debate about the concept of omniscient narrator following Paul Dawson (2013) and referring to the discussion in *Narrative* (Culler 2004; Sternberg 2007; Olson 2007). The question is, mainly, whether omniscience was an outmoded concept in literary modernism, as has been suggested.

The novel tells the story of three brothers Rummukainen and their absurd and unfulfilled journey to a "madhouse" and, at the same time, studies various ideas about madness. The two narrators give two different accounts of the brothers, especially of Elmeri, who is, in his community, considered "mad". Wilhelm Horsma, the school teacher narrating the frame story of the novel, has strong prejudices about Elmeri. The irony lies in the fact that Horsma, as a narrator, has personal reasons to resent the brothers. In addition, he contradicts himself far too much to be trusted. The omniscient narrator, on the other hand, reporting on the brothers' adventures, does not comment on the question of madness at all. Hence, the two narrators contrast each other not just in terms of knowledge but also in terms of ethics. Horsma is ridiculed and, in consequence of his powerful position in the community, seems to be the most unethical narrator, whereas the wise and broad-minded omniscient narrator becomes the ethical authority in the novel.

Keywords: *Omniscient Narrator, Unreliable Narrator, Madness in Literature, Finnish Modernism*

Tule jäseneksi Kirjallisuudentutkijain Seuraan!

Jäsenenä saat seuran julkaiseman *Avain*-lehden neljästi vuodessa sekä oikeuden osallistua seuran järjestämiin seminaareihin ja muihin tilaisuuksiin.

Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain

Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti *Avain* on tapa päästä sisään kirjallisuudentutkimuksen maailmaan. Se tarjoaa tieteellisten artikkelien, tutkimus- ja kirja-arviointien lisäksi erilaisia puheenvuoroja kotimaisesta ja ulkomaisesta kirjallisuudesta ja sen tutkimuksesta. Lisäksi se pyrkii herättämään keskustelua kirjallisuudentutkimukseen liittyvistä ajankohtaisista aiheista.

Avain jatkaa kirjallisuudentutkimuksen äänitorvena seuransa 90 vuoden kokemuksella.

Neljästi vuodessa ilmestyvä *Avain* on Kirjallisuudentutkijain Seuran lehti, jonka saa seuran jäsenetuna maksamalla jäsenmaksun 45 euroa (perustutkinto-opiskelijat, apurahatutkijat, työttömät ja eläkeläiset 25 euroa) Seuran tilille FI90 8000 1201 4734 45. Viestikenttään merkitään jäsenen nimi ja osoite lehden postitusta varten.

Ilmoittamalla sähköpostiosoitteesi seuran sihteerille Kasimir Sandbackalle (sihteeri.kts@gmail.com) pääset mukaan myös seuran postilistalle kts@uta.fi, jolla tiedotetaan alaan liittyvistä tapahtumista. Listaa käytetään myös tiedonhankintaan, sekä keskusteluun kirjallisuutta ja kirjallisuudentutkimusta koskevista ajankohtaisista aiheista.

Lisätietoja seurasta: <http://pro.tsv.fi/skts/>